

Прес-конференція «Новий закон про науку та проект Держбюджету-2016: запуск реформи чи «оптимізація»?»

24 грудня 2015 р. в інформаційному агентстві «Укрінформ» відбулася прес-конференція «Новий закон про науку та проект Держбюджету-2016: запуск реформ чи «оптимізація»?»

У заході взяли участь і виступили голова Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Л. Гриневич, віце-президент Національної академії наук академік А. Загородній, член Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти О. Скрипник, начальник управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Міністерства освіти і науки України А. Новосад, експерт групи Реанімаційного пакета реформ «Наука. Технології. Інновації», депутат Київської міської ради Н. Шульга, а також молоді вчені Академії – співробітник Інституту молекулярної біології і генетики НАН України О. Скороход та співробітник Інституту теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України Ю. Безверщенко.

Як зазначила Л. Гриневич, нині склалася критична ситуація із прийнятим Верховною Радою України ще 26 листопада 2015 р. Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», термін підписання якого Президентом України спливає сьогодні. За словами народного депутата, цей нормативно-правовий акт має запустити довгоочікуване реформування вітчизняної наукової сфери та містить необхідні цивілізовані механізми для здійснення інтеграції України до європейського дослідницького простору. Якщо загальмувати набрання цим законом чинності – підкреслила Л. Гриневич – у нашій країні й надалі законсервується стан стагнації науки. А це особливо небезпечно саме тоді, коли Україна нарешті остаточно визначилася з вектором свого подальшого розвитку. Л. Гриневич також зауважила, що ухвалений українським парламентом закон містить низку надзвичайно важливих положень, згідно з якими, зокрема, наука в нашій країні набуває статусу державного пріоритету. Крім того, заплановано збільшення грантового (або ж конкурсного) фінансування досліджень. Також передбачається, що імплементація цього закону дасть можливість «зменшити драматичний відтік інтелектуального ресурсу з України». Саме тому, підсумувала народний депутат, підписання Президентом України «Закону України про наукову і науково-технічну діяльність» є дуже важливим – як абсолютно необхідна передумова для розвитку вітчизняної науки.

О. Скрипник наголосив на тому, що користь, яку наука приносить нашій країні не може бути поставлена під сумнів. Як приклад він навів роботи фахівців НАН України з подовження ресурсу експлуатації енергоблоків вітчизняних атомних електростанцій. Роботи мали приголомшливий економічний ефект і заощадили мільярди гривень із Державного бюджету, адже

будівництво нових атомних енергоблоків є надзвичайно вартісним. Народний депутат також підкреслив, що в усіх країнах світу наукові дослідження (передусім фундаментальні) мають державну фінансову підтримку, навіть заснування компанії Google стало можливим саме завдяки 1 млн дол., які свого часу було виділеного Стенфордському університету з федерального бюджету США. О. Скрипник додав, що прийнятий парламентом новий закон покликаний гармонізувати українське законодавство з європейським у сфері науки. І важливо його не тільки підписати, а й виділити необхідні кошти для здійснення наукових досліджень.

А. Новосад розповіла, що знаковою для України цього річчю стало підписання Угоди про приєднання до Рамкової програми Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Наша країна також висловила бажання скористатися напрацьованими в ЄС інструментами оцінювання результатів наукових досліджень та діяльності наукових установ – на цілком добровільних засадах. Вона також заявила, що активна підготовка до такого оцінювання розпочнеться в Україні з січня 2016 р. і до цього процесу буде залучено незалежних зарубіжних експертів. На початок наступного року заплановано створення відповідної української робочої групи, яка безпосередньо взаємодіятиме з представниками Європейської комісії. Презентацію звіту щодо підсумків проведеного оцінювання передбачено на вересень 2016 р. Як уточнила А. Новосад, оцінювання здійснюватиметься за такими трьома визначеними самою Україною напрямками, як, по-перше, інституційний та операційний напрями (щодо проведення в нашій країні конкурсів із фінансування наукових досліджень), по-друге, інтернаціоналізація науки і входження України до європейського дослідницького простору і, по-третє, зв'язок між наукою та інноваціями.

Віце-президент НАН України академік А. Загородній зауважив, що Академія брала активну участь в обговоренні та доопрацюванні Закону України «Про наукову і наукову-технічну діяльність», коли останній був на стадії законопроекту. Всіма учасниками таких обговорень було досягнуто консенсусу, а нормативно-правовий акт можна охарактеризувати як збалансований і реформаторський. Учений підкреслив, що цей закон працюватиме на зростання ефективності наукових досліджень у нашій державі. Він додав, що в НАН України на основі врахування передового європейського досвіду (ідеться насамперед про досвід функціонування німецьких наукових товариств) вже розроблено власну методика оцінювання діяльності наукових установ. Методика передбачатиме створення спеціальної комісії, яка й ухвалюватиме остаточне рішення за підсумками здійсненого оцінювання. Проте, зазначив академік А. Загородній, потрібен час, аби випробувати цю методика на ефективність, тобто спершу запуснути її як пілотний проект, а вже потім

переходити до повноцінного оцінювання наукових установ. «Не підписати закон – це підстрелити на злеті реформи і той розвиток, який, ми плануємо, буде мати місце», – підсумував науковець.

О. Скороход розповів про діяльність наукової молоді НАН України та її участь у справі реформування вітчизняної науки. За його словами, наша країна нині перебуває у своєрідній точці біфуркації, після проходження якої подальші події розвиватимуться за двома відмінними сценаріями: або ж на українську науку чекатиме стагнація й загибель, або ж успішне реформування й інтегрування до європейського дослідницького простору. Дуже важливо, зазначив О. Скороход, щоб Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» було підписано Президентом України та імplementовано, адже в цьому документі закладено інструменти здійснення необхідних вітчизняній науці реформ. Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» передбачає натомість «оптимізацію нашвидкуруч», наголосив молодий науковець, оскільки оцінювання результатів наукових досліджень і діяльності наукових установ потребує часу, плану, наявності досвідчених експертів. Зважаючи на це, наукова молодь НАН України закликає Президента України підписати вже прийнятий закон, а також виступає за внесення змін до ст. 30 та п. 10 проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік».

Н. Шульга погодилася з тим, що наша країна близька до критичної точки, після досягнення якої можуть відбутися незворотні зміни, фатальні для вітчизняної науки. Вона підкреслила, що при обговоренні нової редакції закону, який має регулювати здійснення наукової та науково-технічної діяльності, всім сторонам процесу вдалося подолати труднощі й розбіжності, хоча це й було досить непросто зробити. Н. Шульга наголосила, що нині за реформуванням науки в Україні спостерігає весь світ. І насамкінець додала, що сприяння розвитку науці має бути пріоритетним напрямом державної політики, адже вчені є інтелектуальним обличчям країни та її надією на майбутнє.

Ю. Безвершенко зазначила, що українська наукова спільнота консолідувалася навколо прийнятого парламентом закону і нині має чітке розуміння подальших кроків у справі реформування галузі. Молоді вчені прагнуть залишитися й бути успішними в себе на Батьківщині, тому теж беруть активну участь у реформуванні науки. І сподіваються, що їхню думку буде почуто, Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» підписано Президентом України, а до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» внесено необхідні зміни.

Учасниками прес-конференції було також відзначено необхідність збереження державного фінансування українських наукових установ – Національної академії наук і національних галузевих академій наук – хоча б на

рівні, не меншому за минулорічний, а також необхідність виділення в майбутньому додаткових коштів на популяризацію науки та вітчизняних дослідницьких здобутків в Україні.

Переглянути відеозапис прес-конференції: <http://g.ua/N1St> (*Прес-конференція «Новий закон про науку та проект Держбюджету-2016: запуск реформи чи «оптимізація»?» // Національна академія наук України (http://g.ua/N1Sj). – 2015. – 24.12).*